

VISSZATÉRVE

I.

*Jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.
(Antoine de Saint-Exupéry)*

Hosszan gondolkodtam rajta, hogy miképp is kéne belekezdenem ebbe az írásba. Először valami nagy horderejű kezdőmondatban gondolkodtam, ami megadja az alaphangot, mint például az, hogy „megtanultam értékelni azt, ami van”, vagy „szeretném, hogy a barátaim büszkéek legyenek rám”. Eleve nem hétköznapi feladat tizenhét évesen élettörténetet írni, ám úgy érzem, minden okom megvan rá, hogy így tegyek. Lehet mondani, hogy bárcsak ne úgy történt volna, ahogy, de a múlttal már nem lehet mit kezdeni. A jelenre és a jövőre van csupán ráhatásom, amikből viszont kötelességem a lehető legtöbbet kihozni.

Arról, amiről mesélni fogok, ezidáig egyáltalán nem írtam. Egyetlen szót sem, pedig az érzéseimet gyakran ki szoktam írni magamból. Nagyapa ültette el először a bogarat a fülemben még a múlt télen, amikor mondogatni kezdte, hogy „Peti, nem mindennapi történet van a kezeden, ami még valamennyire friss is”. Ilyenkor gyakran azt is hozzátette, hogy „siess, Peti, mert a dolgok egy idő után megszépülnek” – és ha valakiknek, akkor a nagyapáknak tényleg az a feladatuk, hogy igazuk legyen. Az én Tatám tanácsait is általában érdemes megfogadni. Durván tíz esetből hétszer; ami azért, valljuk be: biztató arány.

*

Ami az utamat illeti, minden bonyodalom *egy bizonyos* november első hetében kezdődött. Az azt megelőző hétvégén még elmentünk a barátainkkal megnézni egy művészeti kiállítást a közeli galériában, utána pedig kiadósat ebédeltünk a szemközti pizzériában. Maga a kiállítás nem hozott különösebben lázba minket, a megnyitó egyenesen unalmas volt, a kisasztalra kitett pogácsa viszont remek. Titkon én is, a barátaink is, sőt, még egyenesen a művészetkedvelő apukám is a pizzériára gondolt a megnyitó elejétől kezdve, amit később, a gőzölgő pizza felett ülve készségesen bevallott. Utána mondott még valamit, de abból már csak a csámcsogást, illetve a logikusan bekövetkező félrenyelést értettem. Másnap végigjártam csapatunk bajnoki mérkőzését Nyíregyházán. Elégedett voltam a mind a magam, mind a csapat teljesítményével; tudniillik, néha azért csak van igazság a futballban, és a jobbik csapat nyer. Mindig is arra törekedtem, hogy egészségesen vegyítsem az iskolát a sporttal, a leckeírást az edzéssel, hiszen manapság már a „buta futballista” mindössze egy elmaradott, valótlán sztereotípiá. Tisztelet a többségnek.

Aztán ezen a ponton mintha megtört volna valami, és egy visszafordíthatatlan folyamat indult meg. Az egész olyan gyorsan játszódott le, hogy nem volt időm még rendesen lereagálni sem. Durván három hét alatt gyengültem el annyira, hogy sportember létemre az is nehezemre esett, hogy felmenjek a lépcsőn a második emeletre; sápadtam el úgy, hogy már az osztálytársaim is felfigyeltek rá és megkérdezték, minden rendben van-e. Zavart, de nem

foglalkoztam vele különösebben; amikor pedig összeestem fogmosás közben és rögvest az onkológián találtam magam, már nem volt min aggódni. Aki csak egy kicsit is reálisan látta a helyzetet, erősen sejtette, mi lesz ennek a vége. 2022 decemberének végén, három nappal karácsony előtt, leukémiát diagnosztizáltak nálam.

Tizenöt évesen fel kellett nőnöm a számomra teljesen idegen feladathoz. Egy éven keresztül napról-napra felnőttként volt muszáj helytállnom nehezebbnél-nehezebb szituációkban, amelyek még a felnőtteket is megviselnék. Végig rezgett a léc, hogy sikerül-e az összes pillanatban bölcs felnőttnek maradnom, de most már megkönnyebbülten mondhatom: sikerült.

Utazásom során – melynek soha, semmilyen körülmények között nem lett volna szabad megtörténnie – olyan hétköznapi hősöket ismerhettem meg, akik ugyan nem hordanak piros vagy kék köpenyt, nincs álarcuk és varázspálcájuk sem, mégis, ha egyik napról a másikra eltűnnének, a mi törékeny társadalmunk úgy dőlné össze, mint egy rozoga kártyavár. Ott vannak példának rögön az ápolók, akik a hosszú évek során hatalmas tapasztalatra tettek szert, és igazából az egész rendszer mozgatórugói. Szemrebbenés nélkül szűrnak meg, vesznek vért, vagy épp csinálják azt, amit az adott állapot megkíván. Ezek a hősök az utcán álarcban járnak, a legtöbb embernek fogalma sincs róla, mikor haladnak el mellette. Nem készül róluk hollywoodi film és nem szerepelnek óriásplakátokon sem, pedig nagyon is megérdemelnék.

Ilyen hétköznapi hős volt az a néhány közeli barátom is, aki végigkövette először az ijesztő leépülésemet, majd a gyönyörű visszatérésemet. Gyakran írtak rám, hogy mi újság, és kitartottak mellettem a legnehezebb periódusokban is. Nem kell elképzelni egy túl nagy kört, de az a néhány ember, aki komolyan velem volt, épp elégnek bizonyult. Párszor megkérdezte tőlem az egyik orvos vagy ápoló, hogy tartom-e a kapcsolatot a barátaimmal. Erre mindig azt feleltem, hogy igen; majd félig tréfásan, félig szemtelenül hozzátettem: „legalább ennyi értelme legyen a huszonegyedik századnak”. Komolyan mondtam. Ebből a nézőpontból ez a létező évszázadok legeslegjobbika.

Az osztálytársam, Soma még a kórházban meglátogatott. A betegosztályra nyíló üvegajtón belülről nem jöhetett, én viszont kimehettem hozzá a nyilvános váróterembe. Délután volt, úgyhogy a váróban rajtunk kívül senki sem tartózkodott; a délelőtti rendelés már rég véget ért.

– Tudod, bármit megadnék azért, hogy minden visszaálljon a normális kerékvágásba – mondtam neki.

Tudta. De annál többet nem tehetett az ügy érdekében, minthogy eljött egy kis életet lehelni belém. Bár ezzel épp eleget tett. Aztán elmeséltem neki, hogy a bal oldalamba, szívmagasságban beültettek egy kanült; abba fogják szűrni mindig a tüt, és azon keresztül fogom kapni a különböző kemoterápiás készítményeket. Ez azért is praktikus – mondtam –, mert így nem a karomat fogják halomra szurkálni a hosszú hónapok során.

És persze azt is folyton mondogattam, hogy amint lehet, visszatérek. Azt tartott talán a legtovább megértenem, hogy ezúttal a pusztá akarát nem elég. Félreértés ne essék, hatalmasat lendít a gyógyulásban a motiváció; azonban szerencsére is szükség van ahhoz, hogy minden úgy alakuljon, ahogy szeretnénk.

Hétköznapi hős volt Kovács tanár úr is, a hosszú, ősz szakállas kémiatanárom, aki a mai napig végtelenül szeret tanítani, és aki szintén eljött meglátogatni. Noha kémiából sohasem tartoztam az éltanulók közé (eddig első és utolsó egyesemet is ebből a tárgyból szereztem), magukon az órákon igyekeztem figyelni, hiszen ugyan a vegyületek világa nem hozott lázba, azonban Kovács tanár úr lebilincselő, határtalan energiákat mozgósító magyarázása még engem is olykor magával ragadott.

– Hogyan halad a tanulmányaival? – kérdezte séta közben. Kovács tanár úr a mai napig minden diákjával magázódik az apró ötödikestől a természetes tizenkettedikesig, ezáltal pedig olyasfajta tisztelet övezi az egész iskolában és talán még azon is túl, hogy a legvésettebb tanulónak sincs szíve sutyorogni kémia óra alatt. Ez a tiszteletteljes hang viszont most, a susogó lombok alatt mintha egy csöppnyivel közvetlenebbnek tűnt volna, és egy újfajta nyugodtságot adott az egész sétánynak padostól, fástól, mindenestől. Tudniillik, a fertőzésveszély miatt senkit sem engedtünk fel a lakásba; aki jött, azzal lent, a sétányon találkoztam, és ott beszéltek meg a mindenféle sürgős és kevésbé sürgős ügyeket.

– A Fővárosi Iskolaszanatórium vendégtanulója lettem – feleltem. – Amikor kórházban vagyok, a tanárok személyesen jönnek elsősorban matematikát és irodalmat tanítani, amikor pedig itthon lehetek, akkor videóhívásban beszéljük át az aktuális tananyagot. Néhány végletekig segítőkész osztálytársamnak köszönhetően – akik napról-napról megírják, hogy éppen melyik tantárgyból mit vesznek az iskolában – párhuzamosan haladhatok a tanulásban az eredeti osztályommal.

– Ennek örülök – mondta egy szelíd mosollyal tarkítva. – Néha kicsit hangosak, de egyébként nagyon rendes gyerekek a maga osztálytársai.

Helyeslően bólogattam.

– Azért is jó ez a megoldás – tettem még hozzá –, mert így nem kell majd osztályt ismételnem. Ha befejezem majd a kezelést, akkor a régi osztályomba mehetek vissza.

A tanár úr mosolygott. Ha valaki, akkor ő kémiatanárként valóban értette, hogy mi a bajom...

Hétköznapi hős volt az az apuka is, aki egy kamerával élőben közvetítette a futballcsapatom hátralévő mérkőzéseit a bajnokságban azért, hogy ne maradjak le semmi fontosról, noha személyesen még a lelátón sem lehetek ott. Azóta is van (és mindig is lesz) egy összetartó brigádunk, ami három csapattársamból, belőlem és a szüleinkből áll. Velük rendszeresen sporton kívül is összejárunk, és olyan régóta ismerjük egymást, hogy akár rokonok is lehetnénk. Meg vagyok győződve, hogyha közülünk másnak adódott volna nehézség az életében, ugyanúgy összezártunk volna és ugyanúgy közös erővel néztünk volna farkasszemet az ellenséggel, mint ahogy az én esetemben tettük.

Hazudnék, ha azt mondanám, hogy az egész kezelésen terminátorként gázoltam át, végig rendületlenül szövögetve a későbbi terveimet, álmaimat. Nekem is voltak gyengébb, pesszimistább napjaim; volt, amikor én is kifakadtam az engem övező méltatlan szituációra; és természetesen voltak pillanatok, amikor már-már úgy éreztem, hogy az örület sohasem fog véget érni. A kulcs azonban az volt, hogy – hol a környezetem noszogatására, hol saját

magamtól észhez térve – mindig sikerült a rosszabb napok után sikeresebb, üdőbb, reménytelibb vizekre eveznem.

*

Az egész idő alatt viszonylag sokat voltam otthon, mert amikor nem volt kezelés és a vérképem is megfelelő volt, akkor mindig hazaengedtek. Főleg eleinte volt ez így, ezért tudtam otthon ünnepelni a karácsonyt és az újévet is. Aztán késő tavasz, illetve nyár felé egyre többet kellett a kórházban lennem, mert a kezelések mind jobban megviselték a fáradó szervezetet. A kemoterápia ugyanis nem tud különbséget tenni a „jó” és a „rossz” sejtek között: mindet irtja, amelyik gyorsan osztódik. Ezért van az, hogy a kezelés alatt állók nem mehetnek közösségbe, hiszen a terápia a védekező sejteket is kiirtja; és ezért van az, hogy gyakran hajunk sincs, hiszen minden gyorsan osztódó sejttel szemben ellentmondást nem tűrő a gyakran színtelen, mégis kegyetlen folyadék.

Egy társasház második emeletén laktunk akkoriban, aminek az ablakai szép, fákkal szegélyezett sétányra néztek. Ide nem hajthattak be autók, úgyhogy gondtalanul kezdhettem el új szabadidős tevékenységemet, a gyaloglást. Az mindenkinek világos volt, hogy akármennyire gyenge vagyok, muszáj valamennyit mozognom és folyamatosan feszegetni a felső határaitam. Az első napokban, karácsonykor párszáz méterrel kezdtünk, apukám kísért el a sétányon lévő szoborig, majd vissza. Akkor egyszerre elég is volt annyi, de aztán fokozatosan emelni tudtuk a távot. Megkerültük az egyik épülettömböt; a következő héten már nagyobb kört mentünk; utána elmentünk egészen a kereszteződésig... Ehhez a lassú erősödéshez mindenkitől nagy türelem kellett.

A kezdetektől fogva a győzelembe menekültem, a kezdetektől fogva mindent azért csináltam, hogy egyszer, ha majd az örületnek vége lesz, akkor könnyebb legyen visszailleszkednem az életbe, és minél hamarabb ismét teljes értékű ember legyek. Csupán a kezeléseket után jöttem rá, hogy az a zökkenőmentes visszatérés, amiről hónapokon át rendíthetetlenül álmodoztam, olyannyira nem volt magától érthetődő, mint az, hogy átvészelem maradandó károsodás nélkül a kegyetlen kemoterápiát. Talán jobb is így, mert ha tudtam volna a valós kockázatot, mindvégig attól rettegettem volna, hogy mi lesz velem, hogy fogom elérni az álmaimat.

Ilyesfajta nehéz szituációban mindig mindenki menekül valahová, hiszen beindul az ösztönös túlélő-mechanizmus. Volt olyan, aki a virtuális világba menekült, és gyakorlatilag egész álló nap videojátékokat játszott. Ez sem elítélendő dolog, hiszen legalább talált valamit, ami leköti a figyelmét; ám én teljesen más irányból próbáltam megközelíteni a figyelemelterelést. Igyekeztem testileg és szellemileg is aktív maradni, és a lehető legkülönbözőbb elfoglaltságokkal kitölteni a napomat, amibe pontosan beleillett a többórás gyaloglás, vagy épp a viszonylag sok tanulás. Nagy szerencse azonban, hogy sem a kilencedik osztály második félévében, sem a tizedik osztály első félévében még a láthatáron sincs a rémálmokat keltő, már-már tabuként felfogható, nagybetűs Érettségi.

Ekkoriban kezdtem el rengeteget írni is. Verset és novellát, családról és természetről, valóságról és groteszkról. Igazából szinte mindenről, csak arról nem, ami azokban a napokban a leginkább meghatározta és felforgatta a mindennapjaimat. Ezenkívül a fotózást is kipróbáltam. A legmelegebb júliusi napokon csak naplementekor húlt le a sétához kellemesre az idő, az ezzel párhuzamosan megjelenő utcai kivilágítás viszont határtalan lehetőségeket tárt fel. Ha általános tanácsot kéne adnom, akkor azt mondanám, az a lényeg, hogy csináljon az ember valamit. Nem az számít, hogy az a valami éppen milyen színvonalat képvisel, hanem az, hogy maradj aktív és feszegetsd mind a fizikai, mind a szellemi határaidat. Nem lett belőlem sem egyelőre fotográfus, ám azok az esti fényképek komoly szolgálatot tettek. Míg séta közben kerestem az ideális alanyt, fizikailag; mialatt pedig gondolkodtam az új szögeken, a szokatlan megoldásokon, szellemileg is nagy fordulatszámom kellett pörögnöm. Nem fér bele a megállás, mert akkor jóval nehezebb újrakezdeni.

Sokat tornáztam is. A kezelés első napjaiban, amikor megismertem a gyógytornászt, egy harmincas éveiben járó, alacsony, fekete hajú, törekeny hölgyet, igazságtalanul pesszimista voltam. Belekötött azonnal mindenbe, például a testtartásomba; mondta, mennyit kéne mozognom, hogy ember maradjak; félliteres vizespalackokat adott, hogy súlyokat emeljek, amihez túl gyenge voltam; táplálékkiegészítő porokat kezdett mutatni, hogy megállítsuk valahogy a drasztikus fogyásomat; és egy tükröt hagyott a kórtermemben, hogy üljek elé, és addig ne álljak fel előle, amíg nincs egyvonalban a két vállam. Előítéletesen, megalapozatlanul lenéztem, hogy mit nekem ezek a dolgok, egyedül is elég erős vagyok. A sors fintora, hogy néhány héten belül, a javaslatainak az eredményét látva, tisztelni kezdtem; a hónapok során pedig a közös munkánk egy örömteli sikertörténet lett. Olyannyira, hogy a vége felé már én kértem tőle mindenféle plusz feladatokat, hogy a lehetőségekhez mérten szinten tartsam a képességeimet. A kemoterápia sok más mellett a mindenféle apró, finom kézmozdulatot végző idegcsoportokat is támadta, azért hozott nekem legót, hogy szedjem szét az elemeket és rakjam össze; hozott kaméleonos színezőt, ahol az állat minden egyes pikkelyét külön színűre kellett színeznem, lehetőleg nem kifutva a vonalakból; hozott sima, fehér lapot, amire csak bal kézzel volt szabad rajzolni; hozott stresszlabdát, amit nyomkodnom kellett. Ha ő nem lett volna, nem tudom, most hol tartanék.

II.

„A barátság szolgálat, erős és komoly szolgálat, a legnagyobb emberi próba és szerep.”

(Márai Sándor)

Az első hónapokban maga a betegség nyírt, utána pedig a kőkemény kezelés, amit a helyzet megkívánt. Ezután lépésről-lépésre kellett újjáépítenem magam, ám az ezt követő, sikerekben gazdag időszak sok mindenért kárpótolt. Minden apró elért mérföldkőnek úgy örültem, mintha új élet kezdődött volna számomra. Második születésnapomként éltem meg, amikor bő tíz hónap után befejeztem az aktív kezelést; az alagút végének éltem meg, amikor december elején kivették az oldalamból a beültetett kanült, és elkezdhettem szabadabban mozogni, akár futni is.

Egyre inkább kezdett körvonalazódni, hogy 2024 januárjára, a második félév kezdetére, ami eredetileg is a cél volt, bőven leszek már olyan állapotban, hogy iskolába indulhassak.

Az előtte lévő hétvégére megbeszéltünk Domonkossal, az osztálytársammal a Városligetbe egy baráti pingpongozást. Mindmáig nyári szünetekben gyakran pingpongozunk, ez a legszelebb folyókon is átívelő kapocs köztünk. Akkor viszont hosszú idő után fogtunk újra ütőt egymással szemben, és a játék minden perce tökéletesre sikeredett a hűvös, de szélcsendes januári nap szikrázó napsütésében.

– Kedvelni fogod az új némettanárunkat – mondta szokott határozottságával Domonkos. Az alacsony, ám rendkívül izmos srác, ha épp nem ferdít, akkor tud nagyon is nyomon beszélni.

– Biztos vagyok benne – feleltem. Addigra már annyira tűkön ültem, hogy szerintem, ha undok sárkánynak nevezte volna a némettanárt, akkor is egy szelíd nembajjal nyugtáztam volna az észrevételt.

– Csak az a baj – folytatta –, hogy nem haladunk elég jól a tananyaggal; túl kedves, túl sokszor elbeszélgetjük az időt valami más témával. Visszajössz majd, és égni fogunk, hogy hozzád képest mennyire nem tudunk németül.

– Á, ugyan! – legyintettem. – Én sem vagyok valami nagy németes; a matekra vagy a magyarra nagyobb hangsúlyt fektettem. Mindenesetre megnyugtat, hogy legalább nem leszek lemaradva tőletek.

Ezen mindketten nevtünk. Az igazat megvallva, azóta sincs egyikünknek sem nyelvvizsgálója németből, de azt már legalább megtanultuk, hogyha három mássalhangzó van egymás után, az nem feltétlenül sajtóhiba.

Mikor visszatértem az iskolába, megfogadtam, hogy megpróbálom minden helyzetből a lehető legtöbbet kihozni, és nem engedem, hogy bármi is kedvemet szegje. Ez a tavaszi félévben kiütéses győzelemmel sikerült. Nem akadt olyan nap, hogy ne pattantam volna ki reggel a vekker csörgésére az ágyból; nem akadt olyan óra, hogy ne úgy gondoltam volna az iskolára, mint az élet kapujára; és nem akadt olyan péntek délután, amit ne árnyékkolt volna be a fejemben az, hogy kétnapnyi iskolaszünet következik. A június végi tanévzáró után megtörtén fogtam jobb kezemben a bizonyítványomat, bal kezemben a jeles tanulmányi eredményért járó könyvutalványt, és mindvégig az járt az agyamban, hogy semmi sem szegheti kedvem, úgymint csak bő két hónapig tart az egész szünet...

Ezzel párhuzamosan a futballt is újrakezdttem. Eleinte otthon futottam egyre hosszabb és hosszabb távokat, majd márciustól kezdve fokozatosan bekapcsolódtam a csapatedzésekbe is. Május végén, az utolsó bajnoki fordulóban pedig ötszáznegyvenöt napnyi szünet elteltével az utolsó félórára pályára léphettem, amivel felkerült a pont is az i-betű tetejére. Nem nyújtottam valami nagyszerű teljesítményt, a mozgásom akkor még borzasztóan be volt lassulva; ám további energiát adott a munka folytatásához, a komolyabb célok eléréséhez. Az, hogy májusban kaptam félórát, megerősített a hitemben, hogy van értelme folytatnom az élsportot; és egyenes úton segített ahhoz, hogy őszre mérföldekkel feljavuljon a kondícióm és a játékom minden eleme.

Merem azt állítani, hogy ez, a januártól júniusig tartó, félévnyi időszak volt életem egyik legfelszabadultabb időszaka. Nem volt vesztenivalóm, csupán örültem mindazon hétköznapi értékeknek, melyek ugyan hónapokig nem voltak részei az életemnek, ám most szép fokozatosan visszakaptam őket.

III.

„Az élet nem néz hátra.” (Paulo Coelho)

Tizenegyedik osztályban az ember rohamosan közeledik egy meghatározó szakasz elkerülhetetlen lezárásához. Ilyenkor szükség van egy összegzésre, valamiféle józan értékítéletre: ha már jövőbe nem látunk, legalább utólag méltóképp okoskodhassunk.

Van-e például olyan osztálytársam, akivel, ha visszamehetnék az időben, hamarabb kezdenék el barátkozni? Igen, van. Kész szerencse, hogy ebben a tanévben egy ártatlan órai sutyorgás folytán a biológia tanárnő Zsombor mellé ültetett, akivel legalább annyira nem szerettük a tantárgyat, mint a tantárgy minket. Ha nincs az ültetés, nem lettek volna az órákba torkolló beszélgetések, no meg az iskolán kívüli programok sem. Pedig most már elég nagyok vagyunk ahhoz, hogy valódi barátságok szülessenek, függetlenül attól, hogy kinek mi a terve, miben tehetséges vagy merre sodorja az élet.

Van-e olyan, amit igazán sajnálok? Van, még hozzá több dolog is. Egyrészt azt, hogy a nyolcosztályos gimnáziumi éveimből a betegségemem túl további egyet elvett a kovidjárvány is, a világszintű bestia, amely távoktatásra kényszerített minket; noha az iskolának pont az a lényege, hogy nap mint nap bejárjunk a négy fal közé, ismeretségeket kössünk, tudást szerezzünk, és megtanuljunk a pillanatnyi szituációkra gyorsan reagálni. A képernyő kékfénye azt vette el tőlünk, emberektől, társas lényektől, amire a legnagyobb szükségünk van: a fizikai találkozást. Másrészt pedig azt is igencsak sajnálom, hogy Molnár tanár úr, a földrajztanár csak négy évet tanított minket; aki miatt majdnem jelentkeztem földrajz-fakultációra is, még mielőtt beláttam volna, hogy igazából nem is a tantárgyért, hanem magáért a tanár alakjáért rajongok. Molnár tanár úr megérne egy külön misét – egyszer talán majd írok róla is –, de annyit meg kell említenem, hogy nála mind a mai napig nem probléma, ha a diáknak nincs füzeté vagy nem jegyzetel; akkor viszont az egyébként nyugodt kisugárzású ember kishíján felrobban a dühtől, ha atlasz nélkül meri bárki is átlépni a terem küszöbét. Azt hiszem, ennyi épp elég, hogy sejteni lehessen, milyen gondolkodású emberről van szó. Olyan emberről, akinek ez nem a munkája, hanem a hivatása. Olyan emberről, aki a munka mellett hajlandó időnként évekkorábbi, személyes anekdotákat is mesélni, melyek miértjét gyakran homály fedí. És inkább ezekről mesél, mint a tananyagról. És mi, diákok élvezzük. Minket a miértek nem érdekelnek.

*

A rák esetében fontos tényező a betegség kiújulásának elkerülése. Mint ahogy a kezelés során, itt is a tudomány jórészt a valószínűség-számításra támaszkodik. Az én kemoterápiás kezeléseim is azért tartott tíz hónapig, hogy ne csak magát a leukémiát gyógyítsuk meg, hanem a kiújulás

lehetőségét is minél inkább csökkentjük. Nullára redukálni természetesen nem lehet, de mindenkinek bíznia kell a saját védettségében.

Jelenleg az életben akadnak sikereim és kudarcaim egyaránt, de ezek mind-mind hozzátartoznak a „normális kerékvágáshoz”, ami akkor értékelődik fel csak igazán, amikor az ember valamilyen okból kifolyólag elveszíti. Az idő halad, gyermekekből szép lassan felnőtté válunk, a kényelmes megszokást felváltják az ismeretlen kihívások annak ellenére, hogy jó lenne egy apró szünetet tartani, mély lélegzetet venni, és élvezni az egyhelyben lebegést.

Valamelyik nap, iskolából hazafelé menet, amint az egyik kisutcából befordultam a főutóra, megláttam, hogy éppen áll a buszom a megállóban. Tétovázás nélkül lesprinteltem a nagyjából tíz méteres távolságot, és mivel rendes volt a sofőr és megvárt, elértem a buszt.

– Köszönöm, hogy megvárt – mondtam lihegve a buszsofőrnek, miután felszálltam az első ajtón és felmutattam a bérletem. Nem minden járművezető szokott megvárni; van, amikor a szűkös menetrend túlságosan sürgeti őket.

– Felszámolom majd magának – mondta tréfásan a buszvezető. Délután már megengedhet magának némi humort.

– De azért jó sprint volt, ugye? – kacsintottam rá. Délután már én is megengedhetek magamnak némi humort.

– Nem volt jó – felelte ravaszul –, mert már így is három perces késésben vagyok! Az az egy szerencséje, hogy dugó volt a belvárosban.

– Látja, én beleszámoltam a dugót! – vágtam vissza, és mindketten elneveltük magunkat. További párbeszéd nem volt már köztünk, hiszen nem akartam vezetés közben zavarni. De erről szól a szabadság. Biztos vagyok benne, hogy ahogy én, úgy ő is elmesélte aznap este otthon a megmosolyogtató történetet a családjának. Kellenek néha ezek az aranyos pillanatok, amelyek családiasabbá varázsolják a monoton hétköznapokat az egyenrangú, idegen emberek között.

Hosszan gondolkodtam rajta, hogy miképp is kéne befejeznem ezt az írást. Eleve már erősen fontolóra vettem azt is, hogy egyáltalán belekezdjek-e, de ha már így elkezdtem, akkor valamiféle lezárásra is szükség lenne. Arról, amiről meséltem, egy jóideig biztosan nem fogok megint írni. Féltreteszem az emlékeimet a polcra, és hagyom, hadd porosodjanak. Bízom abban, hogy öt, tíz, tizenöt év múlva ugyanolyan felszabadult tekintettel térhetek vissza erre a szövegre, mint ahogy most tekintek rá.

A „visszatérés” szó szigorú értelemben visszamenést jelent egy korábbi helyre vagy állapotba. Lehet, hogy rejtőzik a jelentésében valami mögöttes tartalom is? Valami olyan, ami kiemeli ezt a szót a többi közül, valami, ami arra ösztönöz minket, hogy kiejtése közben megdöccenjen a hangunk? Valami, ami alkalmassá teszi, hogy önmagában is mondatként álljon helyet a szavak bozótos erdeiben?...

Költői kérdések, nem várok rájuk választ.